

Студент 2 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ПРИБУТОК І ФАКТОРИ, ЯКІ НА НЬОГО ВПЛИВАЮТЬ

Анотація. Розглянуто прибуток як економічну категорію. Проаналізовано фактори, які впливають на отримання прибутку, у тому числі й оподаткування прибутку. Висвітлено аналіз прибутковості по галузях економіки за 2012 – 2013 роки.

Аннотация. Рассмотрена прибыль как экономическая категория. Проанализированы факторы, влияющие на получение прибыли, в том числе и налогообложение на прибыль. Освещен анализ доходности по отраслям экономики за 2012 – 2013 года.

Annotation. Income as an economic category is considered. The factors affecting the profit, including the tax on profits are analysed. Profitability analysis by sectors of economy for the years 2012 – 2013 is highlighted.

Ключові слова: прибуток, податок, економічна категорія, галузі економіки, збиток.

Обрана тему є актуальною тому, що в сучасному світі залишається відкритим питання про збільшення прибутку для підприємств різних галузей економіки. Прибуток як економічна категорія є джерелом відтворення будь-якого підприємства, тому від його правильного трактування залежить дієвість економічної моделі бухгалтерського обліку та податкових платежів. Автор вважає, що це питання завжди буде актуальним, адже жоден підприємець не буде продовжувати свою діяльність, якщо він не отримує прибуток.

Дослідженню суті прибутку та його оподаткування присвячено багато праць вчених різних епох.

Вагомий внесок у розробку теоретичних основ оподаткування зробили зарубіжні вчені: А. Пігу, А. Лаффер, А. Селадон, Й. Шумпетер та ін. Дослідженням організаційних та методичних засад здійснення податкових розрахунків, їх облікового забезпечення, контролю займалися такі вчені, як: Білуха М. Т., Бутинець Ф. Ф., Кужельний М. В., Голов С. Ф., Завгородній В. П., Рудницький В. С., Лучко М. Р., Мних Є. В., А. Крисоватий, А. Поддєрьогін, Я. Соколов, А. Соколовська та ін. Вчені у своїх працях розглядали окремі аспекти здійснення обліку та контролю податкових розрахунків та шляхи їх удосконалення.

Прибуток – це перетворена форма додаткового продукту й додаткової вартості, яка виражає відносини між власниками засобів виробництва і найманими працівниками з приводу його створення і привласнення. Термін "перетворена форма" означає, що прибуток приховує справжнє джерело свого виникнення і створює враження, що участь у його створенні брали не лише працівники, а й засоби виробництва.

Власник землі одержує ренту, працівник – заробітну плату, власник грошового капіталу – процент, а підприємець – прибуток. Це плата за те, що він організовує виробництво, керує ним, упроваджує інновації, ризикує. Виконуючи свої функції, підприємець забезпечує перевищення виручки (доходу) від реалізації продукції над витратами на виробництво.

Прибуток тим більший, чим менші витрати виробництва і навпаки. Кількісно прибуток – це різниця між доходом від реалізації продукції та сукупними витратами на її виробництво. В умовах ринкової економіки він на рівні підприємства виступає як безпосередня мета виробництва, що зумовлена іманентно притаманною капіталу тенденцією до самозростання. Тому основним завданням кожного підприємства є максимізація прибутку, а така максимізація є водночас провідним, безальтернативним шляхом до підвищення ефективності виробництва, зростання добробуту населення, поліпшення соціального клімату в суспільстві [1].

Існує два види факторів, які впливають на прибуток:

внутрішні фактори – фактори, які впливають на розмір прибутку підприємства через збільшення обсягу випуску і реалізації продукції, поліпшення якості продукції, підвищення відпускних цін і зниження витрат виробництва і реалізації продукції (рівень господарювання; компетентність керівництва і менеджерів; конкурентоспроможність продукції; рівень організації виробництва і праці; продуктивність праці; стан і ефективність виробничого і фінансового планування);

зовнішні фактори – ці фактори не залежать від діяльності підприємства, але можуть мати значний вплив на величину прибутку (кон'юнктура ринку; рівень цін на споживані матеріально-сировинні і паливно-енергетичні ресурси; норми амортизаційних відрахувань; природні умови; державне регулювання цін, тарифів, відсоткових ставок, податкових ставок і пільг, штрафних санкцій).

Перераховані фактори впливають на прибуток не прямо, а через обсяг реалізованої продукції і собівартість. При здійсненні виробничо-господарської діяльності підприємства всі ці фактори знаходяться в тісному взаємозв'язку і взаємозалежності.

Чистий прибуток – частина балансового прибутку підприємства, що залишається в його розпорядженні після сплати податків, зборів, відрахувань та інших обов'язкових платежів до бюджету. Чистий прибуток використовується

для збільшення обігових коштів підприємства, формування фондів і резервів, і реінвестицій у виробництво [2, с. 48–55].

Чистий прибуток є найважливішим фінансовим показником, який є джерелом подальшого розвитку підприємства.

Обсяг чистого прибутку залежить від обсягу валового прибутку і величини податків; виходячи з обсягу чистого прибутку, обчислюються дивіденди акціонерам підприємства. Розподіл чистого прибутку (збитку) за галузями економіки за 2012 – 2013 роки наведений у таблиці [3].

Таблиця

Розподіл чистого прибутку (збитку) за галузями економіки

Галузі економіки	Чистий прибуток (збиток) за 2013 рік, млн грн	Чистий прибуток (збиток) за 2012 рік, млн грн
Усього	-5 781,1	35 067,3
сільське, лісове та рибне господарство	2,4	26 787,2
промисловість	3 410,8	2 592,4
будівництво	-484,7	-1 012,7
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	-3 375,4	210,6
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1 642,3	3 127,7
тимчасове розміщування й організація харчування	-497,4	-984,3
інформація та телекомунікації	2 627,7	3 739,1
фінансова та страхова діяльність	-6 850,2	10 769,4
операції з нерухомим майном	-781,3	-9 338
професійна, наукова та технічна діяльність	-228	-1 820,2
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	-529,4	3 576,4
освіта	71,5	112,8
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	-214,8	-77,3
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	-566,4	-2 547,6
надання інших видів послуг	-8,2	-68,2

Виходячи з поданих даних, можна зробити висновок, що більш прибутковим для більшості галузей був 2012 рік.

На ефективну діяльність підприємців, а як результат їхньої діяльності – отримання прибутку, впливають податки. Найбільш вагомим є податок на прибуток. Податок на прибуток – це прямий податок, сплачуваний підприємствами з прибутку, одержаного від реалізації продукції (робіт, послуг), основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей, інших видів фінансових ресурсів та матеріальних цінностей, а також із прибутку від орендних операцій, роялті та від позареалізаційних операцій.

Головною перевагою прибуткового оподаткування є пряма залежність розміру податку від розміру отриманого прибутку (доходу). Використання податку на прибуток як регулятора економічних процесів здійснюється шляхом дотримання або порушення його критерію нейтральності щодо прийняття конкретних фінансово-господарських рішень як на макро-, так і на мікрорівнях. За допомогою податку на прибуток здійснюється регулювання правової форми підприємства, напрями розподілу прибутку (накопичення або споживання), вибір методів фінансування інвестицій (самофінансування, залучені або позичені кошти), розподіл трудових та матеріальних ресурсів між окремими сферами господарської діяльності, розподіл та перерозподіл ВВП [4, с. 524].

Незважаючи на значні здобутки в дослідженні суті прибутку, ряд питань потребує більш детального вивчення. Також важливим моментом є те, що не існує єдиного поняття визначення прибутку. Це, насамперед, пов'язано з особливістю визначення прибутку як фінансового результату. Отже, вивчення суті прибутку як економічної категорії дає можливість правильного відображення суми прибутку в бухгалтерському та податковому обліку та здійснювати контроль за правильністю його визначення, а також оцінити відповідність чинної нормативно-правової бази щодо суті податку на прибуток.

Зростання прибутку забезпечується, насамперед, через зниження собівартості продукції. На собівартість продукції впливають продуктивність праці, економія матеріалів і сировини, рівень накладних (постійних) витрат. Собівартість залежить також від обсягу реалізованої продукції. Саме тут виявляються результати маркетингової діяльності підприємства.

Наук. керієн. Сотніков В. І.

Література: 1. <http://school.xvatit.com>. 2. Основи економічної теорії : підручник / Ніколенко Ю. В., Діденко М. М., Шегда А. В. – К. : Либідь, 1994. – С. 48–55. 3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>. 4. Бухгалтерський і податковий облік : навч. посібн. / за ред.

Ф. Ф. Бутинця, С. Л. Берези. – Житомир : ЖДТУ, 2004. – 560 с. 5. Микроэкономика в структурно-логических схемах : учебн. пособ. – Х. : Издательский дом "ИНЖЭК", 2004. – 252 с. (Русск. яз.)